

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.04.2001, sp. zn. 3 Tz 56/2001, ECLI:CZ:NS:2001:3.TZ.56.2001.1

Číslo: 60/2001

Právní věta:

I. Jestliže je pachatelem trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a odst. 1 tr. zák. osoba, u které nebylo zjištěno, že uvedené látky zneužívá, a nejsou-li tu ani skutečnosti, které by takové podezření odůvodňovaly, postačí jako podklad k objasnění právní otázky, je-li množství takové látky, bez povolení přechovávané výše uvedenou osobou, větší než malé, posudek znalce z oboru zdravotnictví, odvětví toxikologie, a v jednodušších případech také odborné vyjádření příslušného orgánu (§ 105 odst. 1 tr. ř.).

II. Přibrání znalců z oboru psychiatrie (§ 116 odst. 1 tr. ř.), specializovaných na tzv. nealkoholovou toxikomanii, bude zpravidla nezbytné tehdy, bude-li u konzumenta výše uvedených látek zapotřebí posoudit stupeň závislosti na nich a s tím souvisící individuální toleranci (snášlivost) vůči vyšším dávkám. Stanovení stupně drogové závislosti je pak významné i pro posouzení ovládacích a rozpoznávacích schopností pachatele a v tomto smyslu také pro pozdější (právní) závěry o jeho trestní odpovědnosti.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 19.04.2001

Spisová značka: 3 Tz 56/2001

Číslo rozhodnutí: 60

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů

Předpisy: 140/1961 Sb. § 187 odst. 1 141/1961 Sb. § 105 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zrušil k stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti České republiky v neprospěch obviněného P. L. usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 7. 9. 2000 sp. zn. 12 To 373/2000 a usnesení Okresního soudu v Kladně ze dne 25. 5. 2000 sp. zn. 3 T 67/2000 a Okresnímu soudu v Kladně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Kladně podal dne 5. 5. 2000 u tamního okresního soudu pod sp. zn. 3 Zt 256/2000 na obviněného P. L. obžalobu pro trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a odst. 1 tr. zák. a trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. e) tr. zák. Tyto trestné činy měl obviněný spáchat (v jednočinném souběhu) skutkem spočívajícím v tom, že dne 22. 11. 1999 v objektu Věznice Vinařice jako odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody u sebe přechovával 14 kusů tzv. psaníček s 2,643 gramy krystalické látky, obsahující 77,6 % psychotropní látky metamfetaminu o váze 216 mg, přičemž metamfetamin je látkou uvedenou v seznamu psychotropních látek v příloze č. 5 k zákonu č. 167/1998 Sb., o návykových látkách.

Okresní soud v Kladně, po přezkoumání obžaloby samosoudcem (§ 314c odst. 1 tr. ř.), rozhodl ve věci usnesením ze dne 25. 5. 2000 sp. zn. 3 T 67/2000 tak, že vrátil předmětnou trestní věc podle ustanovení § 314c odst. 1 písm. c) tr. ř. státnímu zástupci k došetření.

Proti shora citovanému usnesení podal státní zástupce stížnost, kterou Krajský soud v Praze usnesením ze dne 7. 9. 2000 sp. zn. 12 To 373/2000 podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl jako nedůvodnou. Usnesení soudu prvního stupně tedy nabylo právní moci a stalo se vykonatelným dne 7. 9. 2000 (§ 140 odst. 1 písm. b/, bb/ tr. ř.).

Ministr spravedlnosti podal ve lhůtě uvedené v ustanovení § 272 odst. 1 tr. ř. u Nejvyššího soudu proti rozhodnutí Krajského soudu v Praze podle § 266 odst. 1 tr. ř. stížnost pro porušení zákona, a to v neprospěch obviněného P. L.

Ve svém mimořádném opravném prostředku především namítl, že se nelze ztotožnit s požadavkem obou soudů na došetření věci, pokud jde o vyžádání znaleckého posudku z oboru psychiatrie ke zjištění, jak by mohlo množství držené drogy ovlivnit psychiku obviněného. V uvedené souvislosti poukázal na to, že nebylo prokázáno, že by obviněný někdy v minulosti užíval metamfetamin nebo jiné drogy. Nejedná se pouze o vlastní tvrzení obviněného, protože uvedenou skutečnost podle stěžovatele potvrzuje i svědek A. H. a rovněž negativní zpráva vězeňského lékaře, která byla přiložena ke stížnosti státního zástupce. Podle názoru stěžovatele by dokazování v požadovaném směru mělo smysl u osob, které drogy užívají, k posouzení otázky, zda a do jaké míry jsou na drogách závislé a jakou dávku drogy potřebují pro svou potřebu. V takovém případě by tu byl dán důvod ke zkoumání znalci z oboru psychiatrie. Na druhé straně posudkem těchto znalců nelze zkoumat jen obecné možnosti, které jsou konečně popsány i v odborné literatuře.

Stěžovatel dále poukázal na to, že v případě obviněného z dosud opatřených důkazů vyplývá, jaké konkrétní množství metamfetaminu u něj bylo zajištěno, přičemž příbraný znalec z oboru toxikologie se vyjádřil i k otázce, jaké účinky by uvedená droga měla, pokud by ji obviněný užil naráz nebo postupně ve 14 dávkách, do nichž byla rozdělena. Podle stěžovatele měl tedy soud dostatek podkladů pro to, aby mohl ve smyslu ustanovení § 187a odst. 1 tr. zák. posoudit, zda šlo o množství větší než malé. Podle přesvědčení stěžovatele není proto požadavek soudu na vypracování znaleckého posudku z oboru psychiatrie relevantní, a to jak z hlediska skutkového, tak z hlediska právního posouzení dané věci.

Z těchto důvodů ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona na závěr navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným usnesením Krajského soudu v Praze byl porušen zákon v ustanovení § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. a usnesením Okresního soudu v Kladně v ustanovení § 314c odst. 1 písm. c) tr. ř. ve prospěch obviněného P. L. Dále navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadené usnesení stížnostního soudu zrušil a poté postupovat podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud na podkladě stížnosti pro porušení zákona přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř.

správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení, které mu předcházelo, a shledal, že zákon byl porušen.

Nejprve je třeba uvést, že podle § 314c odst. 1 písm. c) tr. ř. může samosoudce vrátit věc státnímu zástupci k došetření, jestliže v přípravném řízení nebyly objasněny základní skutečnosti důležité pro rozhodnutí o vině. Jejich existenci spatřovaly soudy obou stupňů v tom, že v přípravném řízení nebyl k osobě obviněného vypracován znalecký posudek z oboru psychiatrie. Podle názoru Okresního soudu v Kladně bylo nezbytně tímto posudkem ověřil obhajobu obviněného, že nikdy drogy neužíval a ani se nikdy neléčil ze závislosti na drogách. Podle požadavku soudu měla být objasněna její případná existence a s ní souvisící stupeň závislosti. V kladném případě pak mělo být zjišťováno, jaká dávka příslušné drogy odpovídá stupni závislosti a je tedy pro obviněného běžnou dávkou. Znaleckým zkoumáním mělo být též objasněno, zda a v jakém směru bylo držené množství drogy způsobilé ohrozit zdraví obviněného. Podle soudu prvního stupně se předmětem znaleckého zkoumání měla stát i otázka, do jaké míry by případně zjištěná závislost obviněného na drogách ovlivnila jeho ovládací a rozpoznávací schopnosti, a lze-li jej ve vztahu k trestnému činu podle § 187a tr. zák. činit trestně odpovědným.

Krajský soud v Praze se ztotožnil s názorem soudu prvního stupně, že již v přípravném řízení měl být vypracován výše uvedený znalecký posudek. Z tohoto důvodu považoval výrok přezkoumávaného usnesení o vrácení věci k došetření podle § 314c odst. 1 písm. c) tr. ř. za věcně správný. V odůvodnění svého rozhodnutí však závěry soudu prvního stupně poněkud modifikoval, když stížnosti státního zástupce přisvědčil v tom, že s ohledem na tvrzení obviněného, že drogy nikdy neužíval (v kontextu s dalšími opatřeními důkazy), nebude zjišťování existence a stadia závislosti obviněného na drogách zřejmě nutné. Současně však vyslovil názor, že skutková podstata trestného činu podle ustanovení § 187a tr. zák. již svojí samotnou povahou vyžaduje, aby se dokazování zaměřilo na objasnění, jaký účinek by množství přechovávané drogy mělo na psychiku obviněného při jejím užití, resp. zda a jak by dané množství drogy při jejím užití držitelem bylo způsobilé ohrozit jeho zdraví. Podle přesvědčení soudu druhého stupně mohou takovou otázku zodpovědět pouze znalci z oboru zdravotnictví -odvětví psychiatrie, navíc specializovaní na drogovou problematiku.

Při posuzování správnosti názoru vysloveného v napadeném rozhodnutí bylo třeba vycházet (obecně) ze znaků skutkové podstaty trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a odst. 1 tr. zák. Z citovaného ustanovení zákona vyplývá, že tohoto trestného činu se dopustí pachatel, který bez povolení přechovává omamnou nebo psychotropní látku nebo jed v množství větším než malém. Za omamné a psychotropní látky (dále jen drogy) jsou považovány takové látky, u nichž vzniká nebezpečí chorobného návyku nebo psychických změn nebezpečných pro společnost nebo pro toho, kdo je opakovaně bez odborného dohledu používá (srov. § 2 písm. a/ zák. č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, a dále viz přílohy č. 1 až 7 k tomuto zákonu).

I když to zákon výslovně neuvádí, musí být „přechovávání“ podle § 187a tr. zák. vykonáváno pro sebe, tj. pro potřebu pachatele, neboť přechovávání shora uvedených látek pro jiného je postihováno ustanovením § 187 tr. zák. To znamená, že ustanovení § 187a tr. zák. je subsidiární privilegovanou skutkovou podstatou k § 187 tr. zák.

Zákon rovněž blíže nespecifikuje, jaké množství bez povolení přechovávané drogy se považuje za „množství větší než malé“. Z účelu ustanovení § 187a tr. zák. však lze dovodit, že k trestní odpovědnosti pachatele postačí takové množství, které znamená zvýšené nebezpečí pro zdraví nebo život člověka. Dosavadní judikatura (srov. rozh. č. 46/2000 Sb. rozh. tr.) řeší předmětnou otázku tak, že za množství větší než malé podle § 187 odst. 1 tr. zák. je třeba považovat takové množství drogy, které vícenásobně – podle ohrožení vyplývajícího pro život a zdraví lidí ze škodlivosti jednotlivých látek – převyšuje běžnou dávku průměrného konzumenta (v případě metamfetaminu desetinásobně).

V příloze (tabulce) k Pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 6/2000, využívané i v praxi soudů, jsou uvedeny orientační hodnoty odpovídající znění ustanovení § 187a odst. 1, 2 tr. zák. u nejčastěji se vyskytujících drog. U metamfetaminu (pervitinu) se zde považuje za množství větší než malé 500 mg této látky (tj. asi 10 dávek po 50 mg). S přihlédnutím k množství přechovávané drogy (pokud nepůjde o hodnoty výrazně pod stanovenou orientační hranicí) bude zpravidla spojena nutnost odborného posouzení, do jaké míry by bylo dané množství určité drogy způsobitelné ohrozit život nebo zdraví jejího držitele, tj. osoby, která tuto látku bez povolení přechovává. K tomuto účelu je zapotřebí přibrat podle § 105 odst. 1 tr. ř. příslušného znalce, a to z oboru zdravotnictví, odvětví toxikologie. V jednoduchých případech může tento posudek nahradit i odborné vyjádření příslušného orgánu (§ 105 odst. 1, věta druhá, tr. ř.). Za určitých okolností bude přicházet v úvahu i zkoumání znalci z oboru psychiatrie (§ 116 odst. 1 tr. ř.), jak o tom bude ještě dále pojednáno.

V nyní projednávané trestní věci obviněného P. L. ze spisu vyplývá, že u obviněného bylo zajištěno 14 ks tzv. „psaniček“ obsahujících 278,4 mg krystalické látky, jež byla chemickou analýzou identifikována jako metamfetamin, jehož celková hmotnost činila 216 mg, to znamená, že nedosahovala ani poloviny výše uvedené orientační hodnoty 500 mg. Tomu odpovídají i závěry znalkyně z oboru zdravotnictví, odvětví toxikologie, podle níž u obviněného jako osoby nenavklé na metamfetamin a bez jiných chorobných změn se dá předpokládat, že i kdyby celé zajištěné množství (216 mg metamfetaminu) bylo požitó jednorázově, nemuselo by ohrozit jeho život a v jednotlivých dávkách odpovídajících 15,43 mg pak ani podstatně jeho zdraví. V závěru svého posudku znalkyně poukázala na to, že posouzení případné závislosti obviněného by ovšem bylo v kompetenci znalců z obavu psychiatrie.

Obviněný P. L. ve své výpovědi uvedl, že nikdy žádnou drogu neužíval, a proto se také nikdy z žádné závislosti na drogách neléčil. Tomuto tvrzení obviněného přisvědčuje výpověď svědka A. H. i lékařské zprávy nacházející se ve spise. Ačkoliv se metamfetamin (pervitin) aplikuje intravenózně, je ze zprávy Zdravotnického střediska Vězeňské služby ČR, Věznice Vinařice, patrné, že inkriminovaného dne 22. 11. 1999, kdy byl obviněný předveden do ambulance k vyšetření, nebyly na jeho těle nalezeny žádné vpichy a přítomnost drogy nebyla prokázána ani laboratorními testy. Podle psychiatrického znaleckého posudku ze dne 24. 4. 1996, jenž byl vypracován v jiné trestní věci obviněného, vedené u Okresního soudu v Mladé Boleslavi pod sp. zn. 4 T 417/96, nebylo u obviněného ani v tehdejší době zjištěno zneužívání drog a tedy ani závislost na nich.

Poněvadž žádný z důkazů, jež byly ve věci opatřeny, nesvědčí o sklonech obviněného k aplikaci výše uvedených látek, je současně zřejmé, že závěr soudu prvního stupně o nutnosti znaleckého zkoumání obviněného ke stupni případné závislosti a v souvislosti s tím i jeho duševního stavu byl učiněn pouze v hypotetické rovině a nemá oporu ve skutečnostech vyplývajících ze spisu. Krajský soud v Praze, který rozhodoval o stížnosti státního zástupce, si této okolnosti byl vědom. Z jeho rozhodnutí vyplývá, že by se psychiatrický znalecký posudek měl omezit pouze na zjištění účinku konstatovaného množství drogy na psychiku obviněného při jejím užití, a dále na to, do jaké míry mohlo 216 mg metamfetaminu ohrozit jeho zdraví.

Ani závěry soudu druhého stupně však nelze považovat za správné. V posuzovaném případě by bylo úkolem znalců vyjádřit se k účinkům drogy na osobu prvokonzumenta, tedy k otázkám, jež může posoudit i jiný znalec z oboru zdravotnictví, a to z odvětví toxikologie. Uvedený znalec je s ohledem na své odborné zaměření schopen popsat jak vliv konkrétní látky (drogy, jedu) na lidský organismus, tak nebezpečí pro život a zdraví konzumenta v případě aplikace určitého množství takové látky. V případě obviněného P. L. byl správně již v přípravném řízení tento znalec přihrán. Ve svém posudku popsal (obecně) stimulační účinky metamfetaminu na centrální nervovou soustavu a s tím související změny psychiky osoby nacházející se pod vlivem drogy, a potom se ve svém posudku zabýval posouzením vlivu konkrétního množství zajištěné drogy na zdraví osoby nenavklé na metamfetamin a bez jiných chorobných změn. Poněvadž u obviněného nebyla zjištěna závislost na metamfetaminu,

popř. jiných drogách (a nebylo ji z již uvedených důvodů třeba ani zkoumat), je možno učinit závěr, že v daném případě k objasnění požadovaných otázek by) posudek znalce – toxikologa zcela postačující. Důkaz posudkem tohoto znalce je významný zejména pro právní závěr o tom, zda ve smyslu ustanovení § 187a odst. 1 tr. zák. jde o množství drogy větší než malé.

Přibrání znalců z oboru psychiatrie (§116 odst. 1 tr. ř.), specializovaných na tzv. nealkoholovou toxikomanií, je zpravidla nezbytné v případech, kdy se předmětem zkoumání staví osoba, která drogy zneužívá a je na nich závislá, anebo jsou-li tu skutečnosti nasvědčující, že tomu tak je. Úkolem těchto znalců pak bude posoudit především otázku návyku takové osoby na omamnou či psychotropní látku a s tím související toleranci (snášenlivost) vůči vyšším dávkám oproti člověku na takových látkách nezávislému. Objasnění těchto okolností pak orgánům činným v trestním řízení umožňuje v takovém individuálním případě vyhodnotit, zda konkrétní množství přechovávané drogy současně představuje množství větší než malé. Stanovení stupně drogové závislosti je pak významné i pro posouzení ovládacích a rozpoznávacích schopností pachatele a je podkladem pro pozdější (právní) závěry o jeho trestní odpovědnosti.

Na základě důvodů, které byly v předcházejících odstavcích podrobně rozvedeny, je možno dospět k závěru, že ve věci obviněného P. L. nebyly splněny podmínky, za nichž by bylo nutno ke správnému zjištění skutkového stavu (§ 2 odst. 5, 6 tr. ř.) přibrat znalce z oboru psychiatrie. Jestliže tedy oba soudy vycházely z názoru, že již v přípravném řízení musí být dokazování doplněno psychiatrickým znaleckým posudkem, nelze tento názor považovat za správný, neboť požadovaný důkaz nebyl z hledisek § 2 odst. 5 tr. ř. relevantní a jeho provedení by bylo proto nadbytečné. Pokud Krajský soud v Praze napadeným usnesením podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. důvodně podanou stížnost státního zástupce jako nedůvodnou zamítl, porušil v citovaném ustanovení zákon. Zákon byl porušen rovněž v řízení, které napadenému usnesení předcházelo, a to rozhodnutím Okresního soudu v Kladně v ustanovení § 314c odst. 1 písm. c) tr. ř., podle něhož bylo vadně rozhodnuto o vrácení věci státnímu zástupci k došetření.

Nejvyšší soud za tohoto stavu podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 7. 9. 2000 sp. zn. 12 To 373/2000 a v řízení, jež mu předcházelo, byl porušen zákon ve shora konstatovaném rozsahu. K porušení zákona došlo ve prospěch obviněného, neboť v důsledku vadných rozhodnutí obou soudů se oddálilo jeho postavení před soud. S ohledem na zjištěné porušení zákona pak Nejvyšší soud podle § 269 odst. 2 tr. ř. (za podmínek § 272 odst. 1 tr. ř.) napadené usnesení zrušil. Současně zrušil usnesení Okresního soudu v Kladně ze dne 25. 5. 2000 sp. zn. 3 T 67/2000 i všechna další rozhodnutí na zrušená usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 270 odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Kladně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Bude tedy zapotřebí, aby Okresní soud v Kladně rozhodl o obžalobě státního zástupce v hlavním líčení, přičemž v novém řízení o trestní věci obviněného P. L. se bude řídit právním názorem vysloveným Nejvyšším soudem (§ 270 odst. 4 tr. ř.).